

Vähähiiliset hankinnat – totta vai tarua?

27.8.2025, Terveys ja talouspäivät 2025

Salla Koivusalo erityisasiantuntija
Ilmaston- ja ympäristönsuojelun osasto
ympäristöministeriö

Miksi vähähiilisiä hankintoja?

- Säädösperustaista
- Kansallinen ilmastolaki ja hiilineutraaliustavoite 2035 ([Ilmastovuosikertomus 2025](#))
 - Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU) toteuttaa taakanjakosektorilla.
 - Rakentamislaki edellyttää uusien rakennusten hiilijalanjälkilaskentaa ja lähes nollapäästöisyyttä
 - Vuoden 2025 alusta voimaan tulleen rakentamislain (751/2023) 38 §:n mukaan uuden rakennuksen tai rakentamislupaa edellyttävän laajamittaisesti korjattavan rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki on raportoitava rakentamislupaa varten tehtävässä ilmastaselvityksessä (1.1.2026 alkaen). Arvioinnissa on käytettävä rakennuksen vähähiilisyyden arviointimenetelmää sekä kansallisen päästötietokannan tietoja tai muita arviointimenetelmän mukaisia ympäristöominaisuustietoja.

Ilmastaselvitys laaditaan rakennuksen loppukatselmusvaiheessa, rakennustuoteluettelo rakennuslupavaiheessa. Rakennustuoteluettelo päivitetään keskeisten muutosten osalta loppukatselmuksen yhteydessä. Selvitykset tehdään rakennukselle ja rakennuspaikalle. Rakennuksen hiilijalanjäljen tulee alittaa rakennusluokakohtaisesti asetettu hiilijalanjäljen raja-arvo. Rakennuksen hiilijalanjälkeä ei tarvitse laskea pientaloille, laajamittaisesti korjattaville rakennuksille eikä laajennuksille. Hiilijalanjälki lasketaan esimerkiksi kerrostaloille ja toimitilakiinteistöille.

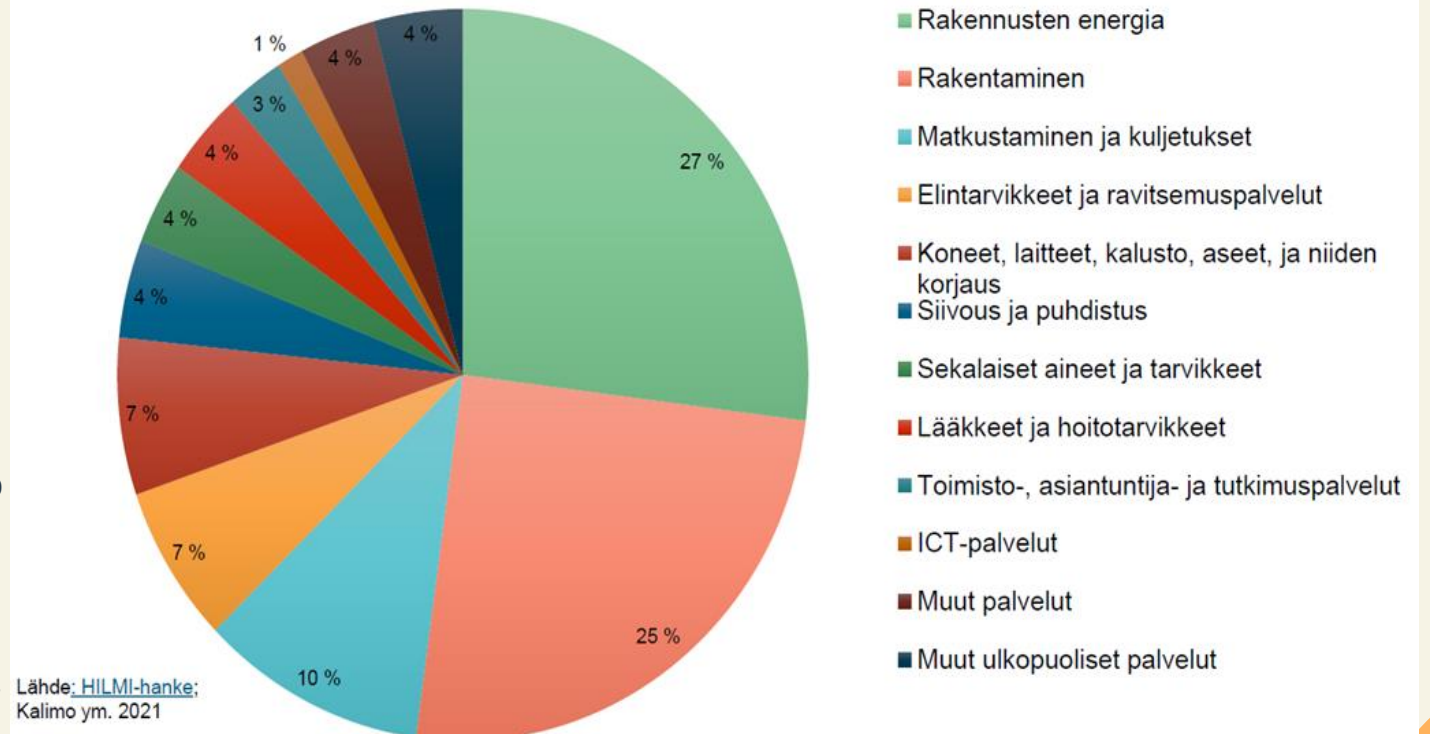
- Velvoittavaa säädöstä julkisille hankkijoille on jo olemassa tietyin osin
 - EU:n tuote- ja sektorisäädöksissä julkisille hankkijoille vähimmäisvaatimukset delegoituna asetuksina
 - Nostoina energiatehokkuusdirektiivin revisio, rakennusten energiatehokkuus direktiivi, rakennustuoteasetus, puhtaitten ajoneuvojen direktiivi, raskaitten ajoneuvojen asetus, akkuasetus, ekosuvunnitteluasetus
 - Ympäristöministeriön laatima luettelo tuote- ja sektorisäädöksistä 13 kpl, joissa on ympäristöä koskevia vaatimuksia julkisille hankinnoille, jota päivitetään tarpeenmukaan (ei vielä julkaistu)

Julkisten hankintojen ilmastopäästöt

- Julkisten hankintojen arvo on Suomessa yli 38 miljardia euroa vuodessa eli noin **14% bruttokansantuotteesta**.
- Keskeinen rooli uusien innovaatioiden ja investointien vauhdittajana sekä haitallisten ympäristö- ja luontovaikutusten vähentäjänä elinkaarikustannusten kannalta kustannustehokkaasti.
- **Julkisten hankintojen päästöt** olivat vuonna 2019, lähes viidennes Suomen alueperäisistä kasvihuonepäästöistä tai **16 % Suomen hiilijalanjäljestä vuonna 2019.**(1)
- Kategoriakohtaiset osuudet julkisten hankintojen kokonaishiilijalanjäljestä olivat vuonna 2019 (2 ja 3) seuraavat: *rakennusten lämmitys 27 %, rakentaminen 25 %, kuljetukset ja matkustaminen 10 %, elintarvikkeet ja ravitsemuspalvelut 7 %, koneet ja laitteet 7 %, muut yhteensä 24 %.*

Julkisten hankintojen hiilijalanjälki hankintakategorioittain

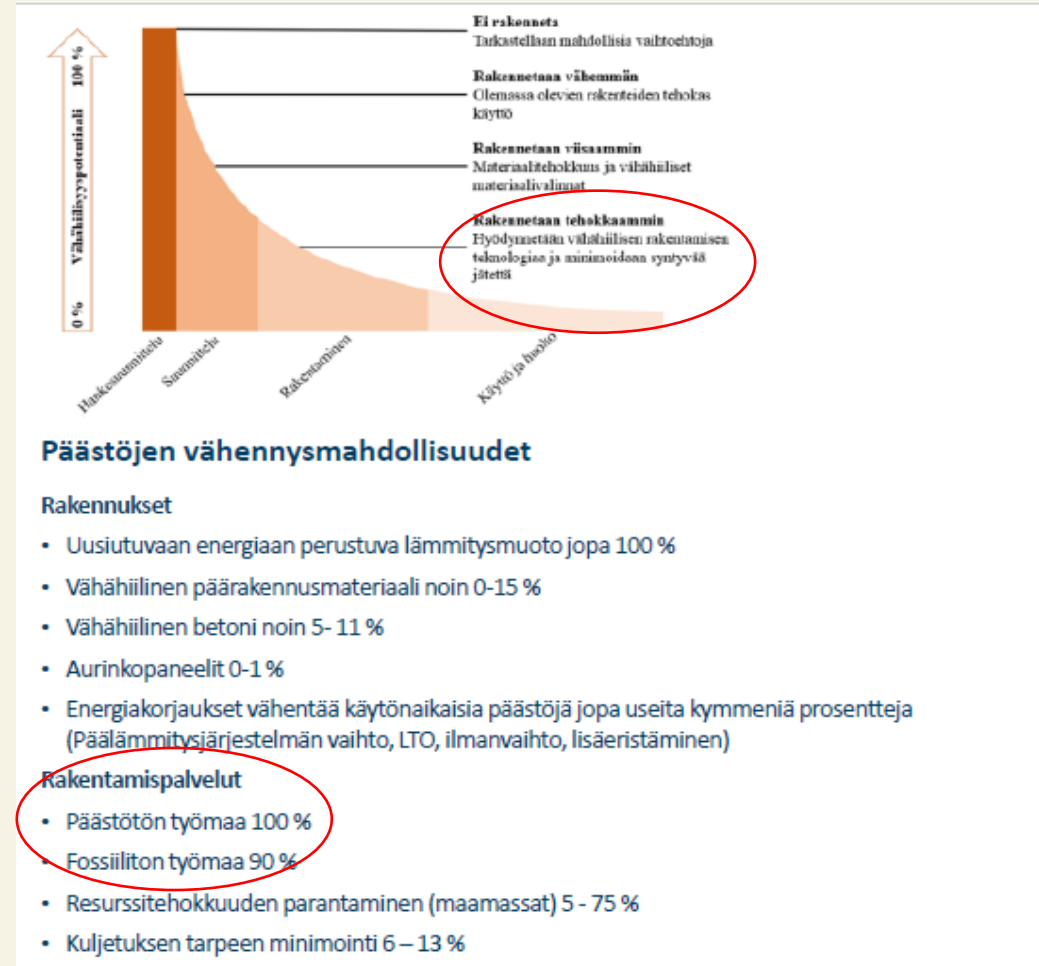

(1) KULO-raportti, Salo et al., valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:47
(2) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162672>, (3) Nissinen & Savolainen 2019 päivitetty julkaisematon laskelma vuodelta 2025 ja lähtötietojen tarkennukset [Vähähiiliset julkiset hankinnat – Keinoja ja mahdollisuuksia päästövähennyksiin](#)

Miten lähteä liikkeelle?

- Ympäristöministeriö on halunnut edistää vähähiilisiä julkisia hankintoja perustamalla sopimuspohjaisen yhteistyöryhmän, joka sitoutuu tavoitteisiin ja kehittää käytännön toimintamalleja ja kriteereitä työmaiden päästöjen vähentämiseksi
- Päästöttömien työmaiden green deal sopimuksessa ovat mukana useat kaupungit, kuntaomisteisia yhtiöitä sekä valtion keskeiset hankintayksiköt
- Työmaiden päästöt ovat taakanjakosektorilla merkittävä osuus (9%), ja tähän ei kohdistu säädösperustaista vähimmäisvaatimusta eikä se kuulu päästökaupan piiriin
- **Lisäksi on yhteiskehitetty ympäristökriteereitä hoitotarvikkeille, elintarvikkeille, ateriapalveluille sekä ICT-laitteille** (yhteensä 41 eri tuoteryhmää) Motivan [Kriteeripankki.fi](https://www.kriteeripankki.fi) -palvelu

Päästötön työmaa green deal -sopimus

- **Sitoumuksen ovat allekirjoittaneet** Helsingin, Espoon, Vantaan, Tampereen ja Turun kaupungit, Senaatti-kiinteistöt, Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY), Väylävirasto, Helsingin kaupunkiliikenne sekä Helen.
- Sopimuksen tavoitteena on, että mukana olevien julkisten toimijoiden työmaat ovat vuoden 2025 loppuun mennessä fossiilittomia, eli niillä ei käytetä fossiilisia polttoaineita.
- **Uudet tavoitteet 1.1.2026 alkaen, fossiilivapaus kaikki työmaat, ml kuljetukset**
- **Vuoteen 2030 mennessä** työmailla käytettävistä työkoneista ja työmaiden kuljetuksista **vähintään 50 %** toimii sähköllä, biokaasulla tai vedyllä. Sopimuksen mukaisiin työmaiden päästöihin luetaan työkoneiden, sähkön, lämmityksen ja vaiheittain kuljetusten päästöt.
- Sopimus **on voimassa vuoden 2030 loppuun** asti ja se on ensimmäinen green deal -sopimus, joka on allekirjoitettu julkisen sektorin kesken kestävien hankintojen edistämiseksi.
- <https://ym.fi/green-deal-sopimukset>

Päästöttömien työmaiden green deal –sopimuksen tavoite tiekartta vuoteen 2030

Tavoitteet koskevat tavoiteajankohtien jälkeisiä hankintoja.

06/2021

2022

2025

2030

- Päästötön työmaa –konsepti luotu
- Uudet työmaat: Stage IIIB, Euro V

- Päästötön työmaa –konsepti on käytössä
- Seurantajärjestelmä (kalustoluettelo) on toiminnassa
- Fossiilivapaus: Itse toteutetut työmaat
- Uudet työmaat: Stage IV, Euro VI

- Fossiilivapaus: Kaikki työmaat
- Työkoneet ja kalusto: 20 % sähkö, vety, biokaasu
- Vain työmaan sisällä tapahtuvat toiminnot

- Fossiilivapaus: Kaikki työmaat
- Työkoneet ja kalusto: 50 % sähkö, vety, biokaasu
- Ml. kuljetukset työmaalle

Vaihtoehtoisten käyttövoimien osuuden (20 % & 50 %) ovat kaikilta työmailta yhteenslaslettavia, eivätkä jokaista yksittäistä työmaata koskevia.

Mitä on tarjouspyynnöissä vaadittu?

- Senaatti

- Sopimusehdot* on otettu käyttöön **27 kpl talonrakennushankkeissa**, joissa rakentamispäätös tehty ja työmaa on käynnistynyt 1.6.2021 jälkeen (tilanne 1.1.2023), **kattavuus noin 60 % ao. tarkasteluvälin kaikista hankkeista**
 - Päästöttömän työmaan –green dealia noudattavat hankkeet ovat peruskorjaus- ja uudishankkeita, 1-90 M€ ja **sijaitsevat valtakunnallisesti läpi Suomen**
- Olemme **luoneet käytännön toimintatavat päästöttömän työmaan sopimusvaatimusten seurantaan**
 - Sopimusehtojen täyttämisen todisteaineisto (sähkösopimukset, kalustoluettelot) taltioidaan ja ylläpidetään rakennushankkeiden projektipankissa
 - Sopimusehtojen toteutumisen seuranta on integroitu osaksi työmaakokous- ja -valvontatoimintaa
 - Auditoinnit ympäristötarkastusten yhteydessä (sisäinen tarkastus)

- Helsingin kaupunki, tietyissä infratyömaissa

- Ympäristöjärjestelmän sertifiointi oltava urakoitsijalla
- *Työkoneiden tulee olla vähintään STAGE IV –luokan mukaisia
- Urakoitsijan käyttämän **raskaan kuljetuskaluston** oltava vähintään **EURO VI -luokkaa**
- Työkoneiden ja urakoitsijan käyttämän **raskaan kuljetuskaluston tulee olla joko sähkökäyttöisiä tai niiden käyttämä polttoaine ei saa olla fossiilista alkuperää.** Hyväksyttäviä ei-fossiilisia polttoaineita ovat biokaasu, vety, etanoli (esim. ED95) ja EN 19540 standardin mukainen uusiutuva HVO diesel tai HVO polttoöljy
- **Työmailla käytettävän sähkön tulee olla tuotettu uusiutuvilla energialähteillä** ja sähkön alkuperästä tulee esittää todistus
- Työmaan **lämmitystarpeet** on toteutettava kaukolämmöllä, fossiilivapailta biopolttoaineilla tai uusiutuvilla energialähteillä
- Työmaan **kaikkien pienkoneiden (teho ≤4 kW) tulee olla sähkökäyttöisiä.** Tätä suuremmilla koneilla kohdan 4 mukaiset polttoainevaatimukset

Vaikutukset tarjousten määrää ja hintoihin?

- Kokemuksia: Väylä ja Senaatti vienyt maltilliset kriteerit kaikkiin hankintoihin, Helsinki pistemäisesti
- saatu hyviä tuloksia ja eikä merkittäviä poikkeamia sopimusehtojen noudattamisessa ole havaittu
- Päästöttömän työmaan –green dealin tavoitteet tukevat mukana olevien hankintayksiköiden omia hiilineutraalisuustavoitteita
- Sopimusvaatimusten käyttöönotto on lisännyt oman rakennuttajaorganisaatiomme tietämystä ja motivaatiota vähähiilisyyden tavoittelussa
- **Sopimusehdot eivät ole vaikuttaneet urakoitsijoiden tarjoushalukkuuteen, eivätkä hankintayksiköiden arvion mukaan tarjoushintoihin – vähähiilisyyttä voi vaatia!**

Valmistelussa julkisten hankintojen strategiset ekologiset tavoitteet vuoteen 2035

- **Hallitusohjelman kirjaukset** kiertotaloushankintojen ja innovatiivisten hankintojen edistäminen sekä VM:n julkisten hankintojen Hankinta-Suomi ohjelman tahtotilat
 - *Kiertotalous otetaan huomioon julkisissa hankinnoissa ja huolehditaan, että myös pk-yritykset voivat osallistua kiertotalouteen*
 - *Lisätään hankintaosaamista ja edistetään innovatiivisten hankintojen käyttöä*
- **Vaikuttavimmille hankintakategorioille** asetetaan kansalliset **kunnianhimoiset, mutta toteuttamiskelpoiset** tavoitteet hiilijalanjäljen ja luontojalanjäljen vähentämiselle sekä kiertotalouden edistämiseksi vuoteen 2035. Taustalla toimialajärjestöjen sekä hankintayksiköiden omat ympäristötiekartat ja tavoitteet.
 - *Rakentaminen, elintarvikkeet ja ateriapalvelut, ajoneuvot ja kuljetuspalvelut, ICT, tietyt SOTE-hankinnat (eräät hoitotarvikkeet, sähköä käyttävät lääkinnälliset laitteet, lääkkeet)*
- **Tavoitteet ovat kansallisia tavoitetasoja, eivät hankintayksiköitä sitovia tavoitteita.**
 - *HUOM tavoitteet EIVÄT OLE kriteereitä*
 - *Lähtökohtaisesti säädösten minimitason ylittäviä*
- Tavoitteet hyväksyttäisiin **valtioneuvoston periaatepäätöksensä** vuoden 2025 aikana.

Mitä meidän hankintayksikössä voisi tehdä?

- Kansallisten ekologisten **tavoitteiden sovittaminen oman organisaation** ilmasto-, ja ympäristö- sekä hankintastrategiaan
 - Omien hankintojen analyysi (volyymit, vaikuttavuudet, kategoriastrategiat), resurssit (osaaminen, aika) sekä tasapainottaminen muihin hankintojen tavoitteisiin
- **Kriteerit, hankintamallit sekä opas** ovat kaikkien vapaasti käytettävissä, niitä on turvallista käyttää sillä ne on kehitetty yhteistyössä toimittajakentän kanssa markkinavuoropuheluissa ja useamman koko maassa toimivan hankintayksikön ollessa mukana.
 - <https://kriteeripankki.fi/>
 - [Vähähiilisten hankintojen opas](#)
- **Neuvoa voi kysyä** mukana olevilta hankintayksiköiltä, samoja virheitä ei tarvitse tehdä uudestaan
 - Voit osallistua markkinavuoropuheluihin ja koulutuksiin, vaikka et olisi mukana green deal –sopimuksessa – **toki sopimukseen voi tulla myös mukaan!**
- Suurten hankintayksiköiden kysyntä vähäpäästöisille työkoneille on tuonut sähköisiä ja muita vaihtoehtoisia käyttövoimia käyttäviä työkoneita Suomeen – kannattaa kartoittaa vuokraajilta ja maahantuojilta saatavuutta **HUOM työkonealan uusi sopimuskausi korotetuilla tavoitteilla ja lisä koneluokilla 1.1.2026 ->**

- Mitä enemmän on kysyntää, sitä enemmän on saatavuutta!

Erityisasiantuntija
Salla Koivusalo
Ilmaston- ja ympäristönsuojeluosasto
ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment